

sics dels Ss. XII-XIV, i formant una àrea coherent, em torna ben escèptic davant aquesta possibilitat.

En canvi, en un mot de data pre-romana, i remuntant a dialectes aborígens, probablement força variats en les diverses regions, l'escassa versemblança semàntica i fins geogràfica, perd força concloent (cf. el que ja he dit supra, en la n. 3, sobre el mot landès-gironadí). Tanmateix, ¿hi hauria algun canal semàntic suggestiu sobre tal canvi de sentit? He de reconèixer que no ho veig gens clar. El segon exemple del *Santa Doucelina* podria fer-nos pensar si la idea de 'no els va estalviar' (en anglès diríem *they were not spared that hazard, that chance*) s'hauria pogut tornar 'això els va esdevenir', però ja es veu que això conduiria a una frase de sentit invers al de la citada, que diu «non lur estalvet» per 'no els esdevingué': ¿seria, doncs, un ús amb antífrasi (p. ex. com a eufemisme)? Enginyós pot ser això, però ben rebuscat, i no convenç pas.

Altament prenem la frase de Beuter (S. XVII) «en cinc anys tingueren los moros tota la terra --- en estes partides se *estalviaren* alguns cristians, que après començaren a fer guerra als moros» (començ de la Reconquesta) (*Hist. de València*, 58v), o sigui 'es van salvar, s'escaparen de la mort o esclavatge': es concep que d'ací es vagi poder passar a 's'escaigueren a estar-hi', 'els esdevingué' tal o tal cosa; comparem la frase del provençal Garcin, «*m'estauvant* a rimà», que es podria entendre 'escaient-se que jo rimava', però que Mistral (que sembla hauria de saber-ho millor) tradueix «se hasarder» (en el *TdF*): ¿hi hauria encara ací la idea de 'burlar un rise' (eixir *estalviat* d'un perill), 'arriscar-se?'; i en el *Breviari d'Amor*: «so dizon li fin amador / que sovén nos *es estalvat* / ---» (Rayn.), que és 'ens ha esdevingut' però es podria interpretar com una evolució de la idea de 'ens ha estat reservat (= *estalviat*) de veure passar tal o tal cosa'. Subtil és tot això, si bé no inconcebible. I quant a l'argument geogràfic de Còrsega, esgrimit per Rohlfs, tampoc no és dels que tanquen de cop: recordem les nombroses equacions etimol. sardo-basques plantejades per ML-Wagner (i que Hubschmid ha volgut encara ampliar, si bé amb menys prudència i més dubtosa ciència).

En fi, l'existència d'un nexce entre *estalvar* i *estalviar* negada per Rohlfs és una tesi difícil, potser impossible. No és pas inversemblant que tingui tota la raó en negar-la. Tanmateix no es pot descartar.

El que sí que cal ja eliminar definitivament són els dubtes que encara abriga Rohlfs (en *Le Gc.*, l. c.) sobre l'origen basc d'*estalviar*, per «raons geogràfiques i semàntiques»; aquests últims ara resten definitivament refutats (ell mateix sembla haver-los abandonat en la nova ed.). Els geogràfics em semblen de tan dubtosa consistència com els que paral·lelament expressà sobre *ESQUERRE* (connexió basca indiscutible), i els que d'altres han suscitat contra les suggerències d'ell mateix contra connexions basques en el cas d'*ARTIGÀ* (suggerències ja més opinables). El mateix Rohlfs acaba concedint (*Le Gc.*, 10) que pot tractar-se d'un mot aquitànic que es vagi contagiari als gals limítrofs i arribar així fins a Lugdunum i Gratianopolis.

Potser, però sobretot pensem que el mot *ESTALBE* pogué ser un terme de llengua pre-indoeuropea, anterior a la celtització del Migdia de França: una romanalla de pastors de llengua afí a la família aquitano-vasco-ibèrica, en la qual continuu creient (i que potser va arribar fins a Renània segons la ben argumentada tesi de Weisgerber, i estontolada per ell mateix amb tants fets). I ¿què sabem de la llengua dels lígurs de Provença i Còrsega abans de llur indoeuropeïtzació per part dels soroptapes i els celtas?

DERIV.: *Estalvable*. *Estalviada* [BDC XIX, 139], que a Osona em definien «tros de bosc que reservaven per als bous de treball, que hi pasturesin» (*astubiada* Muntanyola, Castellcir, *astubià* m. Espinelves, 1935, p. ex. *L'Estuviada de Barnils*). *Estalviador* [«Pare *estalviador*, fill gastador», dita proverbial val., Salvà, *Callosa d'En S* II, 124]; *estalviaire*. *Estalviament*. *Estalviant* (supra). *Estalviu*.

Estalvi substantiu [fi del S. XIV, Francesc Eiximenis, supra], avui popular pertot, sigui en singular abstracte: «¿com han reunit tot això aquells-dos sers, que per tot dot tenen les eynes del ofici? Ab un secret que coneixen molts obrers catalans: ab lo bon seny, l'ordre, *l'estalvi*», Noller (*Notes d. c.*, 61); sigui com a plural concret: «y que no tens *estalvis*? —Poca cosa, un parell de centes lliures en un recó de la caixa», Vidal Val. (*Rosada d'estiu*, 349). Amb una altra acc., concreta i d'aire antic, com a «plurale tantum», *estalvis*: 'rotllana que es posa damunt la taula per evitar que els atuells que vénen de la cuina facin malbé les estovalles' [1770, *DAG.*], estesa amplament (BDC XIII, 51, 52; xx, 316; fins a Eiv. «salvamanteles», Pz-Cabr.), no fóra absurd ni àdhuc inversemblant de pensar que en aquesta acc. pugui venir directament del substantiu aborigen *ESTALBE* 'lloc protegit' admetent que un **estalb*, resultat fonètic, es vagi refondre més tard amb el postverbal *estalvi*. *Estalvi* adj. [c. 1460, JoMartorell, supra].

¹ Se sentia molt a gent modesta, o de parlar despreocupat, a Barcelona mateixa, en el primer quart del segle, i també cap a Emp-Gir.; a l'Alt Vallès i Osona també, o bé s'arribava allí a *astubià* (Castellcir, veg. en els derivats; *astovià* mall., BDC v, 23); els pagesos del Prat de Llobregat, *esturbià* (1932).—

² El FEW assenyala -v- també en el Cantal *estalvi* «économie, jeûne»; i també a Puisserguier (de Beziers) i algun altre lloc, però ja són zones de confusió. —³ No sabem prou bé que pensar d'unes dades gascones septentrionals, que s'aparten tant per la forma com pel sentit: landès *destraoubià* «égater» (Métivier, *Agric. des L.*, 722): no pensem en el cast. *extraviar*, que així com així és una formació cultista i bastant moderna i exclusiva del castellà; car això s'acosta pel sentit a les formes que registra Moureau, i aquestes s'allunyen més d'*extraviar* no havent-hi *str*: «*estaoubià*: étourdir, mettre hors de soi par des riailleries, du bruit, des gronderies» i «*estorbià*: étourdir, assomer, tuer» (Moureau, *Pat. de la Teste*): aquesta r l'hem vista ja al Prat de Llobregat, en el Tarn, etc., i la de les Landes podria ser